

Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö kommun får kritik för handläggningen i samband med ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. I beslutet gör JO också uttalanden om huruvida nämnden inom ramen för fristen i 7 § LVU kan avvakta med att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande till dess att beslutet är verkställt

Beslutet i korthet: I beslutet uttalar JO att lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid ska gälla när fristen i 7 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, ska beräknas. I det här fallet innebar det att fristen om en vecka, på grund av mellankommande påskhelg, blev elva dagar lång och därför löpte fram t.o.m. den 23 april 2019. Det här uppmärksammades inte av förvaltningen, som trodde att fristen hade löpt ut redan den 19 april 2019. Följden blev att en omhändertagen ungdom, på felaktiga grunder, släpptes från det särskilda ungdomshem där han var placerad. JO uttalar att handläggningen av ärendet har brutit och att nämnden ska kritiseras för detta.

I beslutet uppehåller sig JO också vid det som nämnden uppgett i sitt remissvar om att myndigheten har problem med att unga i vissa fall avviker och undandrar sig verkställighet sedan de har fått information om att nämnden har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Nämnden avvaktar därför i vissa fall med att underställa förvaltningsrätten beslutet till dess att det är verkställt. I dessa fall underställs beslutet alltid domstolen inom fristen om en vecka.

Med anledning av vad nämnden uppgett uttalar JO att ett beslut om omedelbart omhändertagande är en mycket ingripande åtgärd som vidtas i en akut situation. Av rättssäkerhetsskäl är det därför viktigt att ett sådant beslut underställs rättslig prövning så snart som möjligt. Enligt JO finns det inte något utrymme för nämnden att, i syfte att säkerställa verkställighet, avvakta med underställandet till dess att beslutet är verkställt.

JO uttalar att det med hänsyn till det vårdbehov som finns i det enskilda fallet är av stor vikt att ett beslut om omedelbart omhändertagande verkställs. Det kan antas att de problem som nämnden beskrivit i sitt remissvar också finns i andra kommuner. En kopia av beslutet har skickats till I Socialdepartementet och Socialstyrelsen för kännedom.

Bakgrund

Den 12 april 2019 beslutade ordföranden i Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö kommun att omedelbart omhänderta AA, född 2001, med stöd av 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Omhändertagandet hävdades elva dagar senare, dvs. den 23 april 2019, sedan det hade uppmärksammats att beslutet inte hade underställts förvaltningsrätten.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA:s mamma BB på socialtjänsten i Malmö kommun. Hon uppgav bl.a. att beslutet om omedelbart omhändertagande inte i rätt tid hade underställts förvaltningsrätten.

Utredning

JO hämtade in handlingar i ärendet. Därefter begärde JO att Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö kommun skulle yttra sig över anmälan.

Nämnden kom in med ett remissvar och uppgav bl.a. följande (bilagor här utelämnade):

Beslut om omedelbart omhändertagande av AA fattades fredagen den 12 april 2019. På måndagen den 15 april 2019 tog A-handläggaren över ansvaret för ärendet och den l:e socialsekreterare som varit ledig på fredagen tog över ansvaret för handledningen. En överlämning mellan de inblandade tjänstepersonerna borde skett på måndagen, men gjordes inte. En förklaring till detta är att det var mycket möten och akuta besök inbokade på måndagen. l:e socialsekreterare för A-handläggaren informerades inte om att man avvaktat med att underställa beslutet utan utgick från att det gjordes på fredagen i samband med att beslutet togs. Handläggarna och de förste socialsekreterarna tog sig inte tiden att kommunicera på måndagen i tillräcklig utsträckning. Denna konstaterade brist har lett till en förändring i den checklista som socialsekreterarna utgår från när beslut om omedelbart LVU ska fattas (se bilaga 1). A-handläggare hade från tisdagen den 16 april 2019 semester resterande arbetsvecka. Med anledning av detta bokade l:e socialsekreterare in en tid med A-handläggaren tisdagen den 23 april 2019, första arbetsdagen efter påsk, för att planera kring skrivandet av LVU-ansökan. I samband med detta möte upptäcktes att beslutet inte blivit underställt.

Beslutet om omhändertagande fattades fredagen den 12 april 2019. Fredagen därpå var långfredag, dvs. helgdag, likaså var måndagen därpå helgdag. Underställningen hade enligt lag således senast bort komma in till förvaltningsrätten tisdagen den 23 april 2019.

De berörda tjänstepersonerna som möttes tisdagen den 23 april för att diskutera AA:s ärende kände tyvärr inte exakt till 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid och fick missuppfattningen att underställningen borde ha gjorts redan på fredagen innan (dvs. långfredagen). De trodde därmed att AA hade varit frihetsberövad utan stöd i lag, och därför släpptes AA direkt. Detta var fel eftersom den lagstadgade tiden att lämna underställningen till förvaltningsrätten inte hade gått ut än. Men AA har inte varit frihetsberövad utan stöd i lag.

Självfallet bör en underställning lämnas utan dröjsmål till förvaltningsrätten och senast inom en vecka. Varför avvaktade arbetsmarknads- och socialnämnden med att underställa ett beslut enligt 6 § LVU till förvaltningsrätten?

Nämndens erfarenhet är att äldre ungdomar med allvarlig kriminalitet, missbruk eller annat allvarligt socialt nedbrytande beteende avviker hemifrån och håller sig borta när de informeras om att ett omedelbart beslut om LVU har fattats. Dessa ungdomar kan då hålla sig borta flera månader i sträck med följderna att de varken får någon skolundervisning eller får den akuta nödvändiga dygnsvård de behöver. För att minska denna risk underställs det omedelbara beslutet ibland först när beslutet är verkställt – dock självfallet inom en vecka. Underrättelse om beslutet sker då i samband med verkställigheten.

Det är nämndens uppfattning att man därmed kan undvika att ungdomar med ett omfattande och akut vårdbehov håller sig borta på okänd ort från sin nödvändiga dygnsvård.

Sammanfattningsvis

AA har inte i något skede varit omhändertagen utan stöd av lag. Det som blev fel var att omhändertagandet hävdades tisdagen den 23 april 2019 utifrån en felaktig uppfattning om att tiden för att lämna underställningen till Förvaltningsrätten hade gått till ända. Det hade den dock inte gjort. Risken i handlingen att häva omhändertagandet är att en ung människa inte fick den vård längre som den behövde. Givetvis hade det varit bättre att underställa beslutet tidigare än sista dagen för underställningen. Men ibland kan det vara viktigt att avvakta med underrättelse om beslutet och underställning till dess att beslutet verkställs, vilket har redogjorts för ovan. Beslutet i det aktuella fallet verkställdes 15 april 2019. Därefter, vilket är beklagligt, dröjde det med underställningen på grund av semestrar och helger. Att underställningen inte var gjord upptäcktes inom den tid som underställningen fick göras.

För att undvika framtida missförstånd kring hur man beräknar lagstadgade frister, se den reviderade checklisten.

BB kommenterade remissvaret.

Bedömning

Rättslig reglering

Socialnämnden får med stöd av 6 § LVU besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU, och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid upphör omhändertagandet.

Vid beräkningen av fristen i 7 § LVU gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Det innebär att om sista dag för underställande infaller på en allmän helgdag får underställandet ske nästa vardag (2 §). Med allmän helgdag avses bl.a. långfredagen och annandag påsk (1 § lagen [1989:253] om allmänna helgdagar).

Bedömning av hanteringen i det här fallet

Fredagen den 12 april 2019 beslutade ordföranden i Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö kommun att omedelbart omhänderta AA med stöd av 6

§ LVU. Beslutet borde därefter utan dröjsmål ha underställts förvaltningsrätten men blev, på grund av bristande kommunikation mellan inblandade socialsekreterare, i stället liggande utan åtgärd.

Vid beräkningen av den tid inom vilken beslutet om omedelbart omhändertagande i det här fallet senast skulle ha underställts förvaltningsrätten ska det beaktas att den dag som fristen i 7 § LVU löpte ut, den 19 april 2019, inföll på långfredagen samt att både långfredagen och annandag påsk är sådana allmänna helgdagar som avses i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid. Nämnden hade därmed tid på sig fram t.o.m. nästa vardag, dvs. den 23 april 2019, innan fristen för att ge in beslutet till förvaltningsrätten löpte ut.

Det här uppmärksammades inte av förvaltningen som den 23 april 2019 i stället trodde att fristen i 7 § LVU hade löpt ut redan den 19 april 2019 och att omhändertagandet därför hade upphört. Till följd av detta släpptes AA, på felaktiga grunder, från det särskilda ungdomshem där han var placerad och fick inte den vård som han enligt beslutet den 12 april 2019 var i behov av. Handläggningen av ärendet har brustit, och för det ska nämnden kritiseras.

Vad BB i övrigt har uppgett ger inte anledning till någon åtgärd eller något yttrande från min sida.

Kan nämnden avvakta med att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande till dess att beslutet är verkställt?

Jag vill avslutningsvis uppehålla mig något vid det som nämnden tagit upp i sitt remissvar om att myndigheten i vissa fall, inom ramen för fristen i 7 § LVU, avvaktar med att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande till dess att det är verkställt.

Nämnden har i sitt remissvar uppgett att myndigheten har erfarenhet av att äldre ungdomar med allvarlig kriminalitet, missbruk eller annat allvarligt socialt nedbrytande beteende, avviker och håller sig borta när de informeras om att nämnden har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Enligt nämnden kan ungdomarna hålla sig borta i flera månader med följderna att de varken får skolundervisning eller den akuta vård som de är i behov av. För att minska risken för att ungdomar på det här sättet avviker och därigenom undandrar sig verkställighet avvaktar nämnden ibland med att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande till dess att beslutet är verkställt. Domstolen underställs dock alltid beslutet inom den frist som anges i 7 § LVU.

I likhet med nämnden anser jag att det är ytterst angeläget att ett beslut om omedelbart omhändertagande verkställs, inte minst för att den unge ska få den vård som han eller hon är i behov av. Jag har därför förståelse för att nämnden försökt hitta en lösning på problemet med att unga avviker och därigenom undandrar sig verkställighet. Ett beslut om omedelbart omhändertagande är dock en mycket ingripande åtgärd som vidtas i en akut situation. Av

rättssäkerhetsskäl är det därför viktigt att ett sådant beslut underställs rättslig prövning så snart som möjligt.

Även om nämnden enligt 7 § LVU har en vecka på sig att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande, är det inte meningen att nämnden utan anledning ska avvakta fristens utgång (se bl.a. JO 1994/95 s. 356 och JO 2007/08 s. 307). I förarbetena till bestämmelsen anges att ett beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas förvaltningsrätten utan dröjsmål samt att det som regel kan ske samma dag som beslutet meddelades eller dagen därpå. Som motivering till att nämnden ändå har getts en frist på en vecka anges att det kan vara nödvändigt att till beslutet foga annan utredning som finns hos nämnden samt att det vid helger kan vara svårt att få tag på en sådan utredning. Det hänvisas också till att det vid mellankommande helg kan uppstå förseningar i postgången (se prop. 1970/80:1 Del A s. 505 och 591).

Det är utifrån förarbetena tydligt att avsikten med fristen i 7 § LVU inte är att hantera problemet med att ungdomar i vissa fall avviker och undandrar sig verkställighet sedan de har fått information om att nämnden har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Även i den situationen är utgångspunkten att ett beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas förvaltningsrätten för rättslig prövning så snart som möjligt. Det finns alltså inte något utrymme för nämnden att, i syfte att säkerställa verkställighet, avvakta med underställandet till dess att beslutet är verkställt.

Det är dock naturligtvis av stor vikt att ett beslut om omedelbart omhändertagande verkställs, och det kan enligt min mening antas att de problem som nämnden beskrivit i sitt remissvar inte bara finns i Malmö kommun utan också i andra delar av landet. Frågan synes inte heller ha belysts särskilt i den senast genomförda större översynen av LVU (SOU 2015:71), och jag finner därför skäl att skicka en kopia av beslutet till Socialdepartementet och Socialstyrelsen för kännedom.

Ärendet avslutas.